

**רשימת מקורות ליום העיון:
היש יסודות בחינוך היסודי?
סוגיות מרכזיות בהכשרת מורים לחינוך היסודי
יום רביעי, ג' באדר ב' תשע"ד, 5 במרס 2014,**

**לעיון במקורות אלו ובמקורות נוספים בנושא
הנכם מוזמנים למרכז המידע הבין-מכללתי במכון מופ"ת.
מרכז המידע פתוח בימים א'-ה' בשעות 8:30 עד 16:00
טל': 03-6901450, פקס: 03-6988611
meyda@macam.ac.il : דואר אלקטרוני
http://infocenter.macam.ac.il : כתובת אינטרנט**

נמצאו 18 פריטים
להלן כל הפריטים:

1. מספר פריט: 11355

מיון: 10.118.2

סוג: ספר

כותר: **בשביל (י) ההכשרה להוראה : מבט פילוסופי על הכשרת מורים**

מחבר: בק, שלמה

מו"ל: מכון מופ"ת

סידרה: כליל

שנה: 2014

עמודים: 406

מקום: תל-אביב

מילות מפתח: הכשרת מורים; הוראה;

תקציר:

הספר מציע חקירה פילוסופית של המשבר שבו מצויה הכשרת המורים בעולם גלובלי, ניאו-ליברלי, קפיטליסטי, עולם שההפרטה ותרבות הצריכה שולטות בו. הוא עוסק בהאשמות הרווחות נגד הכשרת המורים ומראה שברקע שלהן מצויות מחלוקות עקרוניות באשר לדמות המורה הרצוי, למטרותיו, לתפקידיו ולמעמדו ביחס לתלמידיו. רבות מההאשמות הללו מבוססות על תפיסות מיושנות הנוגעות לזהותו המקצועית של המורה ה"טוב".

הספר מפתח מטא-תאוריה של הכשרת מורים שמתארת שלוש תפיסות בסיסיות של הכשרה: הכשרה מבוססת נאורות, הכשרה מבוססת רומנטיקה והכשרה מבוססת אמונה. לכל אחת מתפיסות אלו השקפה אפיסטמולוגית ואתית משלה. לכל אחת מהן השקפה שונה באשר לדמות המורה הרצוי. כל אחת מהן מבססת תכניות שונות להכשרת מורים, שכן כל אחת מהן מעמידה שאלה אחרת במוקד ההכשרה.

הספר דן בשלוש התפיסות הללו באופן ביקורתי ומראה כי אף שבמבט ראשון נדמה שיש סתירה ביניהן, קיומן זו לצד זו מצביע על כך שתפקיד המורה מורכב ורב-פנים. תכנית נאותה של הכשרה להוראה צריכה לאמץ את שלוש התפיסות הפילוסופיות ולכונן תהליך הכשרה "מאוזן", שמספק מענה הולם לצורכי המורה, התלמיד והחברה.

2. מספר פריט: 11370

מיון: 10.119.2

סוג: מאמר

כותר: **למה אפשר לצפות ממי שמלמד מתמטיקה בבית הספר היסודי?**

מחבר: ויגר, שלמה

עורך: פטקין, דורית / גזית, אביקם

מו"ל: מכון מופ"ת

סידרה: כליל

שנה: 2014

בתוך: המורה למתמטיקה : מאפייני הכשרה, ידע, הוראה ואישיות של מורים למתמטיקה בבית הספר היסודי

עמודים: 14-40

מקום: תל-אביב

מילות מפתח: מתמטיקה, הוראתה; ידע; בתי-ספר יסודיים;

3. מספר פריט: 11381
מיון: 10.119.2
סוג: מאמר
כתר: כיצד תופסים סטודנטים המתכשרים להוראת המתמטיקה בבית ספר יסודי את דימוים המקצועי?
מחבר: מנדלסון, נילי
עורך: פטקין, דורית /גזית, אביקם
מו"ל: מכון מופ"ת
סידרה: כליל
שנה: 2014
בתוך: המורה למתמטיקה : מאפייני הכשרה, ידע, הוראה ואישיות של מורים למתמטיקה בבית הספר היסודי
עמודים: 293-321
מקום: תל-אביב
מילות מפתח: פרחי הוראה; הכשרת מורים; מתמטיקה, הוראתה; בתי-ספר יסודיים; דימוי תפקיד;

4. מספר פריט: 11061
מיון: P24
סוג: מאמר
כתר: עמדות מורים כלפי פנייה לעזרה או הימנעות ממנה בהתמודדות עם בעיות התנהגות בכיתה
מחבר: ענבר-פירסט, חגית
מו"ל: מכון מופ"ת
שנה: 2013
בתוך: דפים : כתב עת לעיון ולמחקר בחינוך
כרך: 55
עמודים: 29-58
מילות מפתח: עמדות; מורים; תלמידים; כיתות; התנהגות; בעיות משמעת;
טקסט מלא:

תקציר:
מטרת המחקר 1 הייתה לזהות מניעים לפנייה לעזרה או להימנעות ממנה בהקשר של בעיות התנהגות, וזאת באמצעות שאלון עמדות. השאלון כלל 120 היגדים על סולם ליקרט (1-4) והועבר ל-3922 מורים מ-26 בתי ספר יסודיים ממלכתיים בירושלים רבתי. ניתוח הממצאים חשף שני סוגי עמדות כלפי פנייה לעזרה ושניים כלפי הימנעות ממנה. אחת העמדות כלפי פנייה לעזרה הייתה לשם פיתוח כללי של יכולות ושל כלים להתמודדות; העמדה האחרת הייתה לשם קבלת פתרון מהיר לבעיה ספציפית. העמדות להימנעות מפנייה לעזרה היו הרצון להתמודד באופן עצמאי עם הקשיים; ומנגד - הפחד מפני כישלון. בנוסף לכך ניתוח הממצאים חשף את המניעים לעמדות אלה בהתאם לשלוש תאוריות קיימות: מטרות מוטיבציוניות, תאוריות פנימיות ותפיסות אפקטיביות. מצאתי שקיים שוני בפרופיל המניעים של מורים, מה שעשוי לסייע למערכות התמיכה בבתי הספר להתאים למורים את סוגי העזרה בהתמודדותם עם בעיות התנהגות.

5. מספר פריט: 11075
מיון: 10.113.2
סוג: מאמר
כתר: הפיתוח המקצועי של המורים: על רצף ועל אוטונומיה
מחבר: בק, שלמה
עורך: שמעוני, שרה /אבידב-אונגר, אורית
מו"ל: מכון מופ"ת /משרד החינוך
שנה: 2013
בתוך: על הרצף : הכשרה, התמחות ופיתוח מקצועי של מורים – מדיניות, תאוריה ומעשה
עמודים: 229-250
מקום: תל-אביב
מילות מפתח: התפתחות מקצועית; מורים; אוטונומיה מקצועית; אוטונומיה בחינוך;

6. מספר פריט: 11077
מיון: 10.113.2
סוג: מאמר
כתר: חינוך מורים למאה ה-21: האם אנחנו מכשירים מורים לבתי ספר מיושנים?
מחבר: סמואלס-פרץ, דבי
עורך: שמעוני, שרה /אבידב-אונגר, אורית
מו"ל: מכון מופ"ת /משרד החינוך

שנה: 2013
בתוך: על הרצף: הכשרה, התמחות ופיתוח מקצועי של מורים – מדיניות, תאוריה ומעשה
עמודים: 269-296
מקום: תל-אביב
מילות מפתח: מאה 21; חינוך; מורים; התפתחות מקצועית; הכשרת מורים;

7. מספר פריט: 11120
מיון: 10.114.2
סוג: ספר
כותר: **מאחורי הדלת הסגורה : תפקידו של חדר המורים בחיי המורים ובתרבות בית הספר**
מחבר: בן-פרץ, מרים /שיגמן, שפרה
מו"ל: מכון מופ"ת
סידרה: כליל
שנה: 2013
עמודים: 143
מקום: תל-אביב
מילות מפתח: בתי-ספר; מורים; ידע; יחסים חברתיים; זהות מקצועית;

תקציר:

חדר המורים הוא מקום המזמן התפתחות של ידע קולקטיבי בנושאי הוראה וחינוך. המורים השוהים בו מנהלים שיחות, משתפים אלה את אלה בניסיונם בדרכי הוראה שונות ובאופני התמודדות עם לחצי המקצוע, לומדים על תלמידים וכן על נורמות של חברות בקהילה ומספקים זה לזה תמיכה הדדית. הספר מאחורי הדלת הסגורה מבוסס על מחקר איכותני נרחב של חדרי מורים בבתי ספר בישראל. הוא עוסק בהיבטים מקצועיים וחברתיים וביחסי הכוחות בחדר המורים. חשיבות התפקידים שחדרי המורים ממלאים בתרבות בית הספר עולה ככל שחלים שינויים בארגון בית הספר, למשל במדיניות "אופק חדש". הספר תורם תרומה משמעותית לגוף הידע על קהילות מורים ועל חייהם המקצועיים בהקשר הישראלי ומעבר לו.

8. מספר פריט: 11199
מיון: P83
סוג: מאמר
כותר: **למידה, דיאלוג מתמיד והקשר ביניהם**
מחבר: דוידוב, סוזין /הרפז, דבורה
מו"ל: אורט ישראל
שנה: 2013
בתוך: עיונים : בחינוך, בחברה, בטכנולוגיה ובמדע
כרך: 15
עמודים: 13-18
מילות מפתח: בתי-ספר; פדגוגיה; גישות; דיאלוג; יחסי מורים-סביבה חינוכית; התמודדות; תלמידים; תלמידים;

תקציר:

בשנים האחרונות פותחה במכון גורלניק של רשת אורט גישה אחרת להוראה/למידה, גישת הדיאלוג המתמיד. גישה זו נוסתה במספר פרויקטים המובלים על ידי מכון גורלניק כמו לב"מ, הדיאלוג המתמיד ואקד"מ והוכיחה את יעילותה (ראה באתר "עיונים"). גישה זו מעניקה למורים כלים שימושיים ביותר בהוראה בכיתה, ובמיוחד בהעברת השעות הפרטניות במסגרת הרפורמה "עוז לתמורה", תוך פיתוח תודעת האחריות האישית הן של התלמיד והן של המורה. מניסיון למדו מחברות המאמר, כי בזכות הדיאלוג המתמיד נוצרת תשתית משמעותית לפיתוח אמון הדדי בין המורה לתלמידיו. במקרים שבהם מתקיים דיאלוג מתמיד – מגיעים התלמידים להישגים בזכות חיזוק תחושת המסוגלות שלהם, חיזוק תחושת האוטונומיה וכן חיזוק השייכות לקבוצה. כדי לפתח תחושת כאלה אצל הלומד, נדרשת מצד המורה התעניינות מתמדת בכל אחד מתלמידיו לאורך כל הדרך.

9. מספר פריט: 11219
מיון: P98
סוג: מאמר
כותר: **המורה כמנחה: הנחיות להבניית המסגרת**
מחבר: כהן זמיר, אבנר
מו"ל: הסתדרות המורים בישראל
שנה: 2013
בתוך: הד החינוך
כרך: (5)87
עמודים: 94-95

מילות מפתח: דרכי-הוראה; בתי-ספר; הוראה בקבוצות; מחקר; למידה; תפיסת תפקיד; מורים; ניהול; כיתות;

תקציר:

המעבר להוראת הנחיה ולמידת חקר רצוף בקשיים רבים. המורה פוחד לאבד שליטה – ובצדק. אבל יש דרכים להתגבר על הקושי המאמר הנוכחי יעקוף את הדיון הזה (החשוב כשלעצמו) ויתמודד עם קושי מרכזי ביישום "החינוך החדש" במערכת החינוך: המעבר ממורה מרצה "על הבמה" למורה מנחה "מן הצד" (באנגלית: המעבר מ־"sage on the stage" ל־"guide on the side"). אבס את דברי על מחקר שלי בתחום ואציע כמה כלים לשימוש המורה המנחה בעבודתו בכיתה.

10. מספר פריט: 11269

מיון: 10.117.2

סוג: ספר

כותר: הכיתה ובית הספר במבט מקרוב : מחקרים אתנוגרפיים על חינוך

עורך: אלפרט, ברכה /שלסקי, שמחה

מו"ל: מכון מופ"ת

סידרה: כליל

שנה: 2013

עמודים: 605

מקום: תל-אביב

מילות מפתח: חינוך; בתי-ספר; תלמידים; מורים; מחקר; גני ילדים; גננות;

תקציר:

החינוך הוא שדה פעולה רווי ניגודים ובעל משמעויות עמומות. החיים במוסדות החינוך אמנם מאורגנים ומעוגנים בשגרות המוסדות על סדר יום, על כללי התנהגות ועל היררכיות תפקיד; ועם זאת מוסדות חינוך מתוארים פעמים רבות גם ככאלה שהחיבורים בין חלקיהם השונים רופפים, שהנהלים מופרים בהם כמעט באופן שגרתי, שהנעשה בהם אינו תואם בהכרח את אשר מטיפים לו, ולעיתים קרובות לא ברור כלל אם הושגו המטרות שהגדירו לעצמם.

החינוך הוא שדה פעולה הרווי גם באתוסים, במשמעויות סמויות ובסמלים. הטקסים והאירועים המתקיימים תכופות בבית הספר דורשים פענוח וחשיפה, במיוחד בכל הקשור באופן תפיסתם בעיני המשתתפים השונים. שדה החינוך דורש גם לימוד וניתוח של תכניות הלימוד הנהוגות בו, הן ברובד הגלוי והן ברובד הסמוי שלהן, בהיותן מבטאות באופן מובהק תרבות של מקום ושל זמן. מכלול תכונות זה הוא העושה את מחקר החינוך למורכב, ובה בעת גם למאתגר ומלא עניין.

בספר זה מוצגים מחקרים על חינוך המבוססים ברובם הגדול על תצפיות משתתפות ועל ראיונות פתוחים במסגרות חינוך שונות – בתי ספר וגני ילדים – על פי מסורת המחקר האתנוגרפי. הוא מיועד בראש ובראשונה לאנשי חינוך – מורים וגננות, סטודנטים להוראה, מורי מורים, מנהלי בתי ספר, יועצים חינוכיים ועוד. התבוננות באמצעות טקסטים מחקריים על עבודת החינוך עשויה לסייע לכל אלה בהבנת דרכי פעולתם ובראייה רחבה יותר של עולם התלמידים. בספר יכולים למצוא עניין גם חוקרים וסטודנטים במדעי החברה המתעניינים בחינוך. המבט הקרוב שהספר מציע על המתרחש באתרי החינוך השונים עשוי לתרום אף למקבלי החלטות שאין עותיהם בידיהם לשהות בהם לאורך זמן.

11. מספר פריט: 11291

מיון: P24

סוג: מאמר

כותר: 'נרטיבים של השתתפות' להבניית עמיתות מכללה-בית ספר: חקר מקרה

מחבר: עזר, חנה /ראובני, תמי /מירב, נורית /רגב, חיתה

מו"ל: מכון מופ"ת

שנה: 2013

בתוך: דפים : כתב עת לעיון ולמחקר בחינוך

כרך: 56

עמודים: 143-170

מילות מפתח: חקר מקרה; נרטיב; מכללות למורים; בתי-ספר;

תקציר:

במחקר אשר נדון במאמר זה מתואר חקר מקרה של עמיתות בין מכללה לחינוך לבין בית ספר יסודי הנמצא בעיר במרכז הארץ. התיאור הוא מנקודת מבטן של ארבע קבוצות משתתפים המעורבות בהבניית העמיתות: (א) מדריכות מטעם המכללה (מובילות התהליך); (ב) מנהלת בית הספר וסגניתה; (ג) מורות מאמנות בבית הספר; (ד) סטודנטים מן המכללה אשר מתכשרים להוראת מתמטיקה ואנגלית. כל קבוצה יצרה 'נרטיב של השתתפות', כזה שיסודו בראייתה את תהליך ההבניה של העמיתות אשר היא השתתפה בו. הנרטיבים שונים זה מזה ומספקים כמה עדשות לבחינת העמיתות. התפיסות המשותפות והנבדלות של העמיתות מוצגות במחקר באמצעות בחינת מושגים משמעותיים בתהליך, ליבת הסיפור, תפיסת ההדרכה ותפיסת ההצלחה של העמיתות בכל קבוצה. מהמחקר עולה שקולותיהם השונים של המשתתפים בעמיתות יוצרים קול אחיד, קול אשר מבטא התכוונות לתרבות חדשה ואת 'שיח התרבות השלישית'. בכל הנרטיבים הצלחת העמיתות מתגלמת בעצם יצירתה של מציאות בית ספרית המאפשרת לפתח שותפות כזו בין מכללה לבין בית ספר, אולם קיימים הבדלים בין הקבוצות בתפיסת הגורמים להצלחה. מהמחקר עולה כי אף שהעמיתות לא הביאה עדיין ליצירת תרבות שלישית, היא מתכוונת ותורמת לכך. בתרבות כזו כל מוסד שומר על ייחודיותו, ובד בבד נוצרים מאפיינים משותפים המתבטאים באחריות, במחויבות ובקשרים הדדיים.

12. מספר פריט: **11383**
מיון: **R1362**
סוג: מחקר
כתר: **ביקוש והיצע של מורים במערכת החינוך : נקודת המבט הבית ספרית**
מחבר: דוניצה-שמידט, סמדר /זוזובסקי, רות
מו"ל: מכון מופ"ת /משרד החינוך
שנה: 2013
עמודים: 58
מילות מפתח: מורים; מערכת החינוך; בתי-ספר;
הערות: במסגרת רשת המחקר: מדיניות כוחות ההוראה בישראל
2 עותקים

13. מספר פריט: **10883**
מיון: **10.107.1**
סוג: מאמר
כתר: **הגינות סותרים בהכשרת מורים**
מחבר: בק, שלמה
עורך: קליר, רמה /קוזמינסקי, לאה
מו"ל: מכון מופ"ת
שנה: 2012
בתוך: הבניית זהות מקצועית : תהליכי הכשרה ופיתוח מקצועי של מורים בישראל
עמודים: 367-408
מקום: תל-אביב
מילות מפתח: הכשרת מורים; מכללות למורים; שינוי; זהות מקצועית;

14. מספר פריט: **10884**
מיון: **10.107.1**
סוג: מאמר
כתר: **להיות מורה בישראל במאה ה-21**
מחבר: קופפרברג, עירית /נידרלנד, דורון
עורך: קליר, רמה /קוזמינסקי, לאה
מו"ל: מכון מופ"ת
שנה: 2012
בתוך: הבניית זהות מקצועית : תהליכי הכשרה ופיתוח מקצועי של מורים בישראל
עמודים: 411-434
מקום: תל-אביב
מילות מפתח: מורים; מאה 21; מכללות למורים; שינוי; מחנכים;

15. מספר פריט: **10718**
מיון: **P98**
סוג: מאמר
כתר: **נותני שירות או מחנכים?**
מחבר: אופלטקה, יזהר
מו"ל: הסתדרות המורים בישראל
שנה: 2011
בתוך: הד החינוך
כרך: (1)86
עמודים: 46-49
מילות מפתח: בתי-ספר; הוראה; הבעת רגשות; מורים;

16. מספר פריט: **10723**
מיון: **09.33.1**
סוג: ספר
כתר: **להיות מחנך : סיפורה של מכללה בניסוי**
מחבר: פישרמן, שרגא /הרשליקוביץ, יוסי
מו"ל: משרד החינוך /אורות ישראל

שנה: 2011
עמודים: 196
מקום: ירושלים
מילות מפתח: מורים חונכים; מורים; סיפורי מורים; זהות עצמית; זהות מקצועית;

17. מספר פריט: 9154
מיון: 10.72.1
סוג: מאמר
כותר: יחסי מכללה-שדה כמנוף לצמיחה משותפת של מכללת תלפיות ובית הספר מודיעים
מחבר: בשן, בלהה /הולצבלט, רחל /לשם, דפנה /פסטרנק, עידית
מו"ל: מכון מופ"ת
שנה: 2006
בתוך: מגמה חדשה בתכניות ההכשרה של מורים
עמודים: 329-363
מילות מפתח: הכשרת מורים; מדיניות חינוכית; רפורמה בחינוך; חידושים בחינוך; שיתוף פעולה; התפתחות מקצועית; הכשרה מקצועית; מורים מאמנים; מכללות למורים; התנסויות למידה; בתי-ספר יסודיים;

18. מספר פריט: 6523
מיון: 10.48.4
סוג: ספר
כותר: המכללות למורים ובתי ספר : מערכת יחסים אחרת
מחבר: זילברשטיין, משה /בק, שלמה /אריאב, תמר
עורך: זילברשטיין, משה
מו"ל: מכון מופ"ת
סידרה: ניירות דיון
שנה: 2001
כרך: 6
עמודים: 72
מילות מפתח: הכשרת מורים; שיתוף פעולה; בתי-ספר; מכללות למורים;

תקציר:
בספרות המדווחת על מחקר הכשרת מורים בשני העשורים האחרונים חוזר ונשנה העיסוק בשאלת מקומה-תכליתה, תוכנה ואופיה של ההתנסות המעשית, הפרקטיקום בתכנית ההכשרה הכוללת של המורים.
בחוברת זו מציגים המחברים עמדות אישיות שונות בנושא. שלושתם סבורים שמערכת היחסים הנהוגה בתכניות ההכשרה המסורתיות בין המכללה לבית הספר חייבת להשתנות, ושראוי ליצור שיתופיות בין המכללה לבית הספר, אשר תאפשר את ביטולן של הדיכטומיות הקיימות בתכניות ההכשרה המסורתיות של תאוריות ולימודים עיוניים מחד גיסא ושל פקרטיות ועשייה הוראתית מאידך גיסא; של תרבות המכללה על סולם ערכיה ונורמות ההתנהגות שלה מצד אחד, ושל תרבות בית הספר על סולם ערכיה ונורמות ההתנהגות שלה מצד אחר.